

különösen az erdőgazdaságban, nem lehet mindig csak a közvetlen anyagi haszonra törekedni, hanem immateriel, erkölcsi és esztétikai mozzanatokot is szem előtt kell tartani, s oly hatásokat is figyelembe kell venni, amelyek koronákban nem fejezhetők ki, úgy a mi utunk sikere is nem abban jut kifejezésre, amit otthon alkalmazhatunk, hanem abban a nagy benyomásban, amelyet magunkkal viszünk. Azok az ismeretek, amelyeket rendkívül különböző viszonyok között szereztünk, látkörünk tágulása az erdőgazdaság terén általában, reánk nézve legnagyobb értékkel bírnak. Azoknak, akik erre alkalmat nyújtottak, befejezésül még egyszer őszinte köszönetet mondunk. (Hosszas élénk tetszés.)

(Folyt. köv.)

Utmutatás a domb- és hegyvidéki legelők megjavításához, gondozásához és rendszeres használatához.

Irta: *Biró János* kir. erdőfelügyelő.

(Folytatás.)

V. Talajművelés.

Amikor a legelő talajának megműveléséről van szó, különbséget teszünk már *megelevő* és *létesítendő* legelő között.

A *gyeplegelő talajának* megműködésére csakis annyiban történhetik, amennyiben ez a gyepetakarónál fogva lehetséges és általában *fogasolás által* eszközöltetik. Erre a célra legmegfelelőbbek a különféle szerkezetű *láncboronák*, amelyek közül leginkább a *Laacke-féle* van elterjedve. Előnye az, hogy éles fogai csuklószerűen kapcsolt izekre vannak erősítve, minél fogva a borona a talaj egyenetlenségeihez hozzásimul és nem maradnak ki megműködés nélküli részek.

A legelő megfogasolásának *többféle célja van*: a jószág által összetapodott talaját és gyepszőnyegét meglazítani; a *fűvet megkapálni* és fejlődését elősegíteni; a gyepezetet az elhalt növényi részekről megtisztítani; az annyira káros *mohát irtani*; a gyomnövényeket pusztítani; a levágott gyepes és a friss hangyabolyokat és vakondturásokat elegyengetni; a *trágyát* egyenetlesen *elosztani* stb. Azonkívül, ha a legelő meg van fogasolva, *tovább bírja* a szárazságot is.

A fogasolás célja szerint, más és más időben végeztetik. Talajlazítás és a gyepezet általános kitakarítása végett *jókor tavasszal*, a növényzet megindulása előtt foganatosítandó akkor, amikor a talaj már annyira megszikkadt, hogy azon járni lehet. Ha a legelő már kizöldült, ne fogasoljunk; valamint akkor sem, ha a talaj száraz és kemény, mert akkor annak lazítás céljából nincsen értelme. A fogasolás *sik helyen* hosszban és keresztben, *lejtős helyen* pedig az oldal hosszában, egyszer oda és egyszer vissza történik, ugyanazon a nyomon haladva. A boronát munkaközben ismételten fel kell emelni és a fogakat a kiszakított giz-gasztól ki kell takarítani, azt csomóba gyűjteni, elégetni és a hamut szétszórni.

Ha a boronálás célja a *természetes trágya elosztása*, úgy az akkor eszközözlendő, amikor éppen szükséges. Az ősszel kihordott és elteregetett trágyát tehát még ősszel kell elosztani; a megtrágyázott fekvőhelyeket pedig azonnal, mihelyt a csorda elhagyta. Ezen a trágya elszáradása egyébként legcélszerűbben tövisboronával foganatosítható. A *műtrágyával* behintett területeket már ősszel, esetleg tavasszal kell alaposan megfogasolni.

Moha- és gyomirtás céljából a legelőt ősszel szokás megfogasolni. A moha irtása kiváló eredménnyel jár, ha a mohás területeket ősszel alaposan megfogasoljuk, műtrágyával beszórjuk, tavasszal újból megfogasoljuk, a nagy foltokban leváló mohát elégetjük, a hamut szétszórjuk és a területet fű- és heremagkeverékkel bevetjük.

A sűrű borókabokrok *alatti vastag mohafészkek* felszakítása céljából a fogasolás a bokorirtás és takarítás után nyomban tavasszal eszközözlendő. Ha azonban a fészkeken igen erős és vastag moha van, úgy azt a láncborona nem képes kellően felszakítani, hanem utána *vasgereblyére* is szükség van. Ezeket a mohafészkeket *teljesen* kell felszedni és elégetni, egyfelől azért, hogy az azokban felhalmozódott *borókamag* is elpusztíttassék, másfelől hogy a már kikelt apró *borókacsemeték*et is ki lehessen irtani, mert különben a terület néhány év múlva ismét tele lesz borókával. Ezt annál is inkább kell megtenni, mert a *nép azt hiszi*, hogy boróka a gyökerekről *sarjadzik* és kivágásával ezért kár bajlódni. Holott a boróka egyáltalán nem sarjadzik.

A *verőfényes oldalakon*, ahol a gyeptakaró vékony és szaggatott, a fogasolás *mellőzendő*, ugyszintén a kavicsos helyeken is.

A lazatalaju területen, ha annak megfogasolása kívánatos, a hengerelés el nem maradhat. A pillangósvirágok a fogasolást nem kedvelik.

A *cserebogár pajodja* és a *vaddisznó* által tönkretett gyepet ha a talaj sovány, ősszel meg kell trágyázni, tavasszal megfogasolni, a felszakított száraz gyepet és hulladékot elégetni, a hamut szétszórni, a területet bevetni, a magot alátakarni.

A *felfagyott gyep* pedig tavasszal lehengerelendő, a kisebb foltok lapáttal leverendők.

Mindezek a dolgok a legelőjavításnál figyelembe veendő, valamint az is, hogy a fogasolás a *jobb minőségű* gyepezetnek inkább van javára, mint a silánynak. A kövér, dús és azért leginkább összetapodott helyek a fogasolást különösen megkívánják.

A legelő talajának *befüvesítés céljából való megmunkálása* gereblyezés, fogasolás, fel- és összekapálás és felszántás által történik.

Ezen munkálatok mikénti foganatosítását a gyepesítéssel kapcsolatban a következőkben tárgyaljuk.

VI. Gyepesítés.

A csupasz talaj a körülményekhez képest *természetes uton is begyepesedik*, rendszeren azonban fűmagvetés által, mesterséges uton gyepesítjük be.

a) *Természetes gyepesedés.* A tapasztalat igazolja, hogy a *hegyvidéken*, ahol a fű különösen uralkodik, a takarítás és telkesítés után keletkezett *kisebb csupasz foltok* többnyire már a második évben maguktól is eléggé jól begyepesednek, fektetés vagy kosarazás utján pedig, fűmagvetés nélkül még a nagyobb helyeken is, már a következő évben jó gyepezet létesül. Ott pedig, ahol gyep van, legyen az bármilyen silány is, az a *fektetés* és kosarazás következtében teljesen átalakul és a területet az ott honos legkiválóbb fű és herefélékkel sűrűn begyepesedik. A Székelyföldön már több száz kat. holdat tesznek ki azok a területek, amelyek ilyenformán, *természetes uton* kiváló sikerrel begyepesedtek. Nyilván úgy van, hogy részben a szél, részben az állati trágyával odajutott magvak, mihelyt a nekik megfelelő körülmények közé s illetve a trágyás talajba jutnak, kikelnek és a különben is trágyakerülő silány növényeket elnyomva, uralomra kerülnek. Főleg a vadon tenyésző herefélék (fehér here) magvai olyan

szívósak, hogy az állat emésztőszervein átmenve, hónapokon át a trágyában és vízben elfekhetnek anélkül, hogy mind tönkremennének s bár egyrészüket elpusztul, jelentékeny részük megmarad. Némely fűmagvak is ilyen ellentállóképességgel bírnak.

A *dombvidéken* a természetes gyepesedés *lassubb* és még fektetés mellett sem olyan eredményes, mint a hegyek között, ahol az éghajlat a fűnövésre különösen kedvező.

Ott tehát, ahol a *természetes gyepesedés sikerrel jár*, a kisebb csupasz foltok mesterséges befűvesítése nem szükséges, a nagyobb területek bevetése azonban még a hegyek között is kívánatos, annál is inkább az alább fekvő vidéken.

Ahol a *természetes gyepesedés lassan történik* és kevésbé sikeres, ott fűmagvetéssel segítünk a dolgon, ami által a kevésbé értékes fűvek és gyomok megtelepedését is megelőzzük.

Röviden meg kell itt emlékeznünk a legelőalakítás céljából *felhagyott szántóföldek* természetes begyepesedéséről, mely eljárás bármennyire is elítélendő, nálunk a nép között, sajnos, még mindig szokásban van és nem ritkán lehet hallani: „begyepesedik az kérem magától“.

A *gabonatarló* kivált sovány talajon csak igen lassan és rosszul gyepesedik; nagy részét a taraczk foglalja el, kivált laza talajon. Ezért az ilyen területnek felülvetésével sem igen boldogulunk. A *kukoriczatarló* nem különb s még az a hátránya is van, hogy a terület hepe-hupás.

A *herés* és még inkább a régi *luczernás*, igen rosszul gyepesedik. Ez a leghelytelenebb eljárás, amit a gazda követhet. Pusztuló luczerna után a legsilányabb gyep képződik.

Még legsikeresebb a természetes gyepesedés *baltaczim* után.

Helyes eljárás csakis a szakszerű begyepesítés.

b) *Foltvetés*. A *kürtött bokrok helyén* pihent és rendszeren trágyaerőben is levő talaj van. Ezt vasgereblyével megműveljük, beszórjuk és a magot kézzel vagy a gereblye fokával gyengén alátakarjuk. Ha a legelőn kevés a hereféle, inkább azokat használjuk. A kat. holdanként szükséges magmennyiség a foltok összterületétől függ, amit hozzávetőleg szembecsléssel határozzunk meg.

A bevetett foltok 6—8 hétig a *legeltetés ellen tilalmazandók* és azután is csak száraz időben és csakis mérsékelten legeltethetők.

A több éven át tett tapasztalatok szerint, ezen idő alatt a fű már jó arasznyira megnő és a száraz időben mérsékelten való legeltetés egyáltalán *nincsen ártalmára*. Mivel a tilalom betartása sok helyütt *nehézséget okoz*, az olyan vidéken, ahol az ősz hosszú és a tél nem igen zord, ott lehet a foltokat nyár végén, ősz elején is *bevetni*, mindenesetre olyan időben, hogy a kikelő *vetés* a tél beálltáig még kellően *megerősödjék*. Ezen esetben nincsen szükség tilalomra és a vetés tavasszal legeltethető.

A hangyabolyok és *vakondturások helyét* is ugyanakkor célszerű bevetni. Esetleg bevethetők a telkesítésnél jelzett *kisebb talaj-sérülések* is, ugyszintén az összekapált *fadőléses buczkák* és zombók helye, valamint a kisebb, nem meredek *kopárosodó foltok* is. Mindezen területek kiegyengetéséről, *megtrágyázásáról* és megmunkálásáról fennebb, a telkesítésnél és kopárfásításnál már volt szó. Ha azonban ezek a helyek *nagyobb terjedelműek* és tilalmazásuk nagy nehézséggel nem jár, úgy mindenesetre célszerűbb a *gyepesítést tavasszal*, a maga idejében foganatosítani és a vetést legalább 2—3 hónapig, ha pedig nagy akadályba nem ütközik, a vetés egész évében a legeltetés ellen tilalmazni. Mert ha az őszi vetést nem foganatosítjuk idejében és az a tél beálltáig nem tud kellően megerősödni, úgy a zsenge *vetés* bizony teljesen *tönkre is mehet*.

c) *Kihasztnált erdőtalaj begyepesítése*. Különleges eljárás követendő a legelőn esetleg kivágott *nagyobb erdőfoltok* talajának megmunkálásánál és begyepesítésénél, vagy amikor erdőből *ligetes-fáslegelő* alakítandó s illetve az evégből kivágott kisebb-nagyobb erdőterületek begyepesítése forog kérdésben. Ennek a dolognak *nagy fontossága* abból is kitűnik, hogy a földmivelésügyi kormány az utóbbi 10 évben csupán a székelyföldi négy vármegyében — a nagymérvű legelőszükséglet pótlása céljából — majdnem 100 ezer kat. holdnyi közbirtokossági és községi erdőterületnek ligetes-fáslegelővé való átalakítását engedte meg olyanképen, hogy a terület erdőjellegének fentartása mellett, annak mintegy fele részéről a fa — a talaj- és terepviszonyokhoz képest, kisebb-nagyobb — területekről foltonként, *ligetszerűen kivágassék*. Ezen közerdők az államerdészeti kezelése alá tartoznak és a kivágandó erdőfoltokat a *kezelő erdőtiszt* jelöli ki aképen, hogy az erdő teljes sűrűségében *gyérités nélkül* fentartatik mindenütt ott, ahol arra *talaj-*

vedelem céljából szükség van és viszont teljesen kivágatik az olyan területekről, amelyek fekvésük és talajminőségüknek fogva, állandó legeltetésre alkalmasak. Hogy az erdő kivágása egyébként miért történik így foltonként, arról a „Takarítás“-nál már megemlékeztünk.

A *ligetes-fáslegelő* berendezésére engedélyezett területek tulajdonképpeni része *bükkös*, mert ez a legkevesbbé értékes fanem és mert erdeink nagyobb része ilyen. A következőkben tehát ezt a fanemet tartottuk szem előtt.

Nagyon téved az, aki azt hiszi, hogy a kivágott 10—20 és több kat. hold terjedelmű erdőterületeken a fa elszállítása, a hulladék összetakarítása és elégetése után *már készen van a legelő*, mert hát a kitűnő erdőtalajon 1—2 év alatt pompás gyepszőnyeg fog képződni. A dolog azonban nem így áll. Mert az üde, *televénydús* és erőteljes *erdőtalaajt* már az első, de különösen a második évben a különféle *gyomok* és dudvák olyan *tömegesen lepik el* és azon olyan buján tenyésznek, hogy azok között a fű — ha egyelőre volna is, hogy miből és honnan — *nem tud felverődni*, hanem csak évek múltán akkor, amikor az erdőtalaj pótolhatatlan *évszázados televényét* részben a napsugarak, meleg és víz már felbontották, részben a *dudvák kiélték*. De az akkor termőerejében már megfogyott talajban csak gyenge minőségű füvek telepednek meg és csakis gyér, ritkás gyepzet képződik. S illetve a jó erdő helyén 5—10 év múlva *silány legelő lesz*, amely alighogy begyepesedett, máris javításra szorul.

Míg ellenben, *ha a letarolt erdőterületek* kellően kitakarítottak és talajuk némiképen megmunkáltatván, a megfelelő fű- és heremagkeverékkel bevettetik: úgy az üde televénydús erdőtalajon *már az első évben kitűnő* minőségű, összefüggő *gyep létesül*, amely a talajt annyira elfoglalja, hogy azon a dudvák csak a nem jól bevettett, csupaszon maradt foltokon telepednek meg. Ez a kiváló jó gyep aztán az erőteljes talajon némi gondozás mellett sok évig eltart, mert vastag takarója megóvjá a televényt a gyors felbomlástól és mert az ilyen helyen szívesen tartózkodó állatok bő trágyája a talajt és a gyepet egyaránt konzerválja. Létesítése pedig aránylag olyan kevés kiadásba és olyan csekély munkába kerül, hogy az arra fordított és már az első 1—2 év alatt feltétlenül megtérülő költség számba sem jöhet azon nagy *gazdasági*

haszonnal szemben, amely abból származik, hogy az illető birtokos az erdő letarolása után ugyszólván nyomban, kiváló minőségű legelőhöz jut, míg ellenkező esetben egy, *csakis évek múltán* beálló silány legelőre van kilátása.

A *kihasznált erdőterületeknek* a begyepesítés céljából való megmunkálása annál könnyebb és annál olcsóbb, minél előbb szállítatik ki a levágott fa és takarítatik össze a hulladék, mert már 1—2 év alatt a gyomok nagyon ellepik. A fahulladék összetakarításáról és elégetéséről a bokorirtásnál már megemlékeztünk. Itt *csakis ismételten hangsúlyozzuk*, hogy az égetés minél több kisebb csomóban és minél nagyobb területen történjék a hamu lehető egyenletes elosztása végett, amire a friss erdőtalajnak szüksége is van. Éppen ezért a talaját borító *levélzetet* is célszerű futó tüzzel felégetni, ha az nem jár veszélylyel.

Ha a fahulladékot mindjárt az *első évben* lehet összetakarítani és elégetni és a kivágott erdő sűrű volt, úgy a talajmivelés csak némi egyenetlésből és gereblyélésből áll, mert a friss erdőtalaj olyan laza, hogy a magvetés már egyszerű gereblyezés után foganatosítható.

Ha pedig a terület *már elgyomosodott*, elgazosodott, úgy azokat a helyeket, ahol sűrűn vannak a gyomok, teljesen fel kell kapálni és a talajt a gyökerektől kitisztítani, ahol pedig gyéribben vannak a gyomok, ott elegendő azoknak egyenként, gyökerestől való kiirtása is. A gyomokat, a területen esetleg meglevő *éretlen televénynyel* (pl. teljesen kikorhadt fatuskók) együtt, rakásba gyűjtjük, de ezeket a rakásokat nem égetjük el, sem be nem vetjük, hanem egy-két év múlva, ha trágyának megértek, a *soványabb helyek* behintésére használjuk fel, melyek az ott gyengébben fejlődő gyepeze-tről könnyen felismerhetők.

A részben vagy egészben felkapált területet azután *vasgereblyével* alaposan megmunkáljuk, megfelelő fű- és heremagkeveréssel bevetjük és a vetést gereblyével gyengén alátakarjuk. A vetésnél arra kell ügyelni, hogy az mindenütt *egyenletes legyen* és hézagok sehol se maradjanak, továbbá hogy a mag mindenhol a talajba jusson. A területen esetleg meglevő és jóféle takarmánynövényekből álló gyepek foltok a vetés alól kihagyandók. Ha azonban a növényzet rajtuk gyér, úgy vasgereblyével való alapos meg-

munkálás után, apró, sulyos magvakkal felülvetendő s illetve szükség szerint behintendő. A lejtős helyeken a mag lemosását lehetőleg megakadályozandó, az alátakarás alkalmával a gereblyezés vízszintes irányban az oldal hosszában eszközlendő és a *meredekebb helyeken* a mag lapáttal a földbe beverendő. A jó erdőtalajban a füvek gyakran arasznyira is elbokrosodván, a tett tapasztalatok szerint a tiszta vetéshez való magmennyiségen felül 25—50% *ráadás* bőven elégséges, sőt igen jó talajon ráadás nem is szükséges. A magvak mikénti összekeveréséről alább lesz szó. Hogy a vetők a helyes irányt és egymástól való távolságot betarthassák — ami a fatuskók között kissé bajos — a *bevetendő terület* czövekekkel, vagy ágakkal *pásztákra osztandó*, a hegyoldalon vízszintes irányban. Vagy pedig a sorban felállított magvetőket a két szárnyon egy-egy irányító vezeti. Erdélyben, a több 100 kat. holdon ilyenképen létesített gyepesítés, minden alkalommal kiválóan sikerült és a szerzett tapasztalatok szerint a befűvesített terület, már az első év őszén *száraz időben*, szarvasmarhával mérsékeltén, károsítás nélkül *legeltethető* volt. A fűvet azonban nem szabad *egészen lerágatni*, nehogy a gyepezet csupaszon kerüljön a télbe, mert a zord időjárás nagy ártalmára lehet, hanem tartósan kell meghagyni. A *kaszálás a legelőn* lehetőleg mellőzendő, mert lerágatás után a fű mindig jobban sarjadzik és a gyep tömöttebb lesz, a száraz időben való mérsékelt tapodás pedig szintén hasznára van ugy a laza talajnak, mint az új gyepezetnek.

A vetés *védőnövényzet nélkül* történik, mert a zsenge fűnek a körülötte levő facsoportok elegendő védelmet nyújtanak és azonkívül a gyepezetre üdítőleg is hatnak. A hiányos vetés folytán, vagy más okból üresen maradt *holtokat* czélszerű augusztus végén, szeptember elején kipótolni, hogy tavasszal azokat is lehessen legeltetni. Az idejében foganatosított *őszi vetés* rendszeren sikerül.

Ismételt megfigyelés szerint, a következő nyáron már nem lehetett különbséget tenni az előző év tavaszán és őszén vetett gyepezet között.

A bevetett területen, különösen a csupasz foltokon felverődő *gyomokat*, 2—3 éven át *gondosan irtani kell*.

d) *Gyepfelfrissítés*. Meglevő gyepezetre, annak felfrissítése céljából, fűmagot vetni nem ajánlatos, mert a talajt nem lehet

kellően megmunkálni és mert a gyep miatt a könnyebb és nagyobb fűmagvak nem jutnak a földbe. Az ilyen orvoslásra szoruló gyep nyilván azért silány, mert a *talaj sovány* és annak a megfektetés bizonyára sokkal többet használ, mint a „felülvetés”. Ha kísérletképen meg akarjuk próbálni, úgy előbb a gyepet igen *alaposan* kell megfogasolni, vagy meggereblyézni és a vetéshez kizárólag apró és sulyos magvakat használni.

e) *Új legelő létesítése.* Amikor legelőknek mezőgazdasági területen való *létesítése* szükséges, különösen a következőkre legyünk figyelemmel.

A fűtenyészetnek ugyan általában a hegyvidéki hűvösebb éghajlat és a dúsabb csapadék kedvez, de azért a dombvidéken és az Alföldön is vannak jó legelők. Ahol a gabona kalászbamenéskor *elegendő nedvességet* kap és a répa jól terem, ott a csapadék és talajnedvesség a fűeknek is elegendő.

Új legelő létesítéséhez feltétlenül jó trágyaerőben levő, gyommentes, eléggé mélyen szántott és kertszerűleg finoman megmunkált talaj kell.

Évégből, különösen amikor *elgazosodott* régi gyepet kell feltörni, *előveteményül* 1—2 évig jól trágyázott *kapás növény* szokás használni. A célnak leginkább megfelel a dohány, kukoricza, répa és burgonya. Ezek közül a talajt legkevésbé az utóbbi éli ki, amire trágyahiány esetén, szintén tekintettel kell lenni. A *kalászosok* előveteményül kevésbé alkalmasak, mert utánuk a talaj rendezesen gyomos s mert azokat nem szokás annyira megtrágyázni, mint a kapásnövényeket. Jó előveteményül szolgálnak azonban a *pillangósvirágú* növények, amelyek mély gyökérzetükkel a fű-növésre igen kedvezően készítik elő a talajt és amellet annak nitrogén tartalmát lényegesen emelik, különösen akkor, ha egyuttal *zöldtrágyának* is használtatnak. Mint már fenebb is említettük, az ilyen trágyázásnak különösen homoktalajon van nagy jelentősége és arra legalkalmasabb a laposmagu fehér csillagfürt a homoki borsó, a szőszös bükköny és a szeradella, amely egyuttal a taracznak is hathatós irtószere. Az ilyen trágyanövényt azonban mindig *műtrágyázott* földbe kell vetni, mert a talajnak csakis nitrogén tartalmát gyarapítja, egyéb ásványi tápszerreit azonban nem. Kiválóan sikerül a gyepesítés a helyesen kezelt

gyommentes *ugarban*, annál is inkább, mert némely fűfélék, mint pl. az angol perje, lehetőleg pihent talajt kedvelnek.

A gyepesítés sikerének első feltétele a jó és gondos *talaj-mivelés*. Miért is az esetleg előveteményül használt kalászos- vagy pillangósvirágu növény *tarlója* a termés letakarítása után *meghántandó* és a lehetőleg mély téli szántás még a fagy beállta előtt foganatosítandó. *Kapás* elővetemény után, elegendő a téli szántás. A mély szántás elsősorban a növényzet dús és hatalmas *gyökérképződését* mozditja elő, miáltal annak bővebb táplálkozása és erőteljes fejlődése válik lehetővé. A mélyen porhanyított talaj azonkívül sokkal *több csapadékot* képes felvenni és alsóbb rétegeiben raktározni, mint a sekélyen szántott. Tehát kevésbé szárad ki mint emez és mivel a csapadékot gyorsabban is veszi fel, annyira fel sem ázik. A mélygyökérzetű növény tehát az ilyen talajban kevésbé szenved a feles *nedvességtől* s viszont jobban bírja a *szárazságot*, ami a legelő gyepzeténél igen fontos dolog. A mélyszántásnak azonban határa van és nem lehet célja a még nyers, terméketlen altalajnak a felszínre hozatala, ami a létesítendő gyepnek csak hátrányára válnék. A talaj termőrétegének fokozatos mélyítéséről a gazdának már előbb kellett gondoskodnia.

A gyepesítés sikerének második és az elsőnél is fontosabb feltétele az, hogy a *talaj* legalább is kellő *trágyaerőben* legyen. Új legelő létesítésénél azonban nemcsak ezt kell szem előtt tartani, hanem arra kell törekednünk, hogy a talajt a gyepesítés foganatosítása előtt *minél bővebben* lássuk el tápanyagokkal, különösen pedig szerves (istálló-) trágya alakjában, miáltal a talaj televénytartalmát is gyarapítjuk és fizikai hatását fokozzuk, amire a műtrágyák nem képesek és amire a *gyepesítés után*, ilyen mértékben és módon már nem lesz alkalmunk, mert akkor már csak *fejtrágyázást* használhatunk, amely azonban a gyep alatti trágyázást sohasem éri fel és azt nem helyettesítheti. Minél gazdagabb a gyepesítés előtti trágyázás, annál tartósabb és dúsabb eredményre lehet kilátásunk.

Ha tehát az elővetemény egyáltalán nem, vagy *nem elegendő* mennyiségben kapott *istálló-* (szerves) *trágyát*, úgy a téli szántás előtt adjunk belőle minél bővebben, esetleg még akkor is, ha

zöldtrágyázást használtunk. Utána pedig *ne fukarkodjunk* a talaj minőségéhez képest — a fennebb már előadottak szerint — alkalmazandó *műtrágyákkal*, mert az azokra fordított költség a legelő dús hozamaiban biztosan fog megtérülni.

Ha a talaj nem kötött, úgy *tavaszi* szántásra nincsen szükség és az nem is kívánatos.

Tavaszzal első dolog a téli szántás lesimitása, aminek célja a talajegyengetésen kívül a téli nedvesség megtartása és a *gyomnövények* előcsalogatása, amelyek a fűmagvetést megelőzőleg boronával, kultivátorral vagy más arra alkalmas eszközzel idejében *tönkretétetvén*, a talaj közvetlenül a vetés előtt a jelzett eszközökkel *kertszerűleg* finoman megmunkálendő s illetve előkészítendő.

A *vetés* akkor foganatosítandó, amikor késői fagytól már nem kell tartani, amely a zsenge fűben nagy *kárt* tehet.

A *magkeverék elvetése* történhetik védőnövénynyel vagy anélkül. A *védőnövény* célja egyfelől a talajt a tulságos kiszáradás ellen megóvni és a kikelő vetést a forróság ellen megvédeni, másfelől a vetésre annyira káros gyomokat elnyomni.

A *hegységben*, ahol az eső gyakoribb és a szárazságtól kevésbé kell tartani, továbbá ott, ahol a kikelő vetés a talajt is üditő fásnövényzettől nyer védelmet, mint pl. a ligetes legelő erdőben, valamint akkor, ha az egyébként is üde (rét) talaj jó termőerőben van és úgy lett megművelve és előkészítve, hogy a gyomoktól nem igen kell tartani: a védőnövény *mellőzhető*. Más körülmények között azonban igénybe vesszük.

Védőnövényül legalkalmasabb a *zab*, de csakis zölden vágva, máskülönben nem, mert későn érik, a fűnek pedig már jóval előbb van szüksége világosságra. A zabból annyi magot használunk, amennyi az illető vidéken *egy jó vetéshez* szükséges. Mivel a zab zölden vágva egymagában mint takarmány kevésbé értékes — különösen akkor, ha szárítás közben eső éri — egyes gazdaságokban szintén jó sikerrel, zabosbükkönyt használnak.

Először a védőnövényt vetjük el géppel vagy kézzel és a vetést könnyű boronával alátakarjuk. Ezután rögtön következik a fű- és heremagkeverék elvetése lehetőleg *bőséges* magmennyiséggel s illetve 50—100% ráadással, mert igen kívánatos, hogy a gyeppel mielőbb teljesen záródjék. A vetés szintén kézzel vagy kézi here-

magvetőgéppel történhetik, de feltétlenül *szélmentes* időben fogatanosítandó.

Mivel a különböző nagyságu, alaku és sulyu magvak egymással nem jól keverődnek: a vetés előtt (arra való edényben vagy ponyván) egymással *külön összekeverjük* az apró és egyuttal sulyos magvakat (mint amilyenek az alább felsoroltak közül I. a fehér here, vörös here, korcs here, komló here, szarvaskerep, réti komócsin, taraczkos tippán, réti perje, sovány perje, tarajos cinzor) és *külön* a nagyobb és egyuttal könnyebb magvakat (amilyenek II. a csomós ebir, réti csenkesz, angol perje, réti ecsetpázsit, sárga zabfű, vörös csenkesz, francia perje és árva rozsnok). Az I. csoportbeli magvak összekeverése nem okoz nehézséget; a II. csoportbeli magvak azonban szőreikkel és pikkelyeikkel többé-kevésbé egymáshoz ragadván, alapos összekeverésük csakis úgy lehetséges, ha két kézbe fogva, gyengén összedörzsöltetnek.

Különös gond fordítandó a magvak *egyenletes elvetésére*, ami nem nehéz, ha géppel történik és először az I. keveréket és arra *keresztbe* a II-ikat vetjük el. Ha a vetés *kézzel történik*, előbb úgy az I., mint a II. számú keveréket *két részre* osztjuk és a vetésben különösen gyakorolt egyénnel először elvettetjük a I. keveréknek mind a *két részletét* és pedig egymásra keresztben és azután ugyanigy a II. keverék *két részletét*. Ha a keverékben *baltaczim* is van, azt czélszerű a védőnövénynyel együtt, vagy külön, de arra közvetlenül rávetni s vele együtt alátakarani.

A *gondosan* fogatanosított fű- és heremagvetés *elővigyázatosan* alátakarandó, ami igen könnyű faboronával történik, amelyet hogy mélyen ne járjon, *tövissel* is lehet befenni. Ez a boronálás szintén hosszban és keresztben fogatanosítandó. A *mély takarás* a vetésre felette *ártalmas* lehet, mert a fűmag csak a saját vastagságának megfelelő takarást kíván. Ezután a *vetés* sulyos és lehetőleg nem sima hengerrel *lehengerelendő*, a sima henger után pedig a talaj könnyű boronával ismét gyengén felborzolandó, ami a talajnedvesség megtartása czéljából el *nem* maradhat.

Ha a zab jó arasznyira megnőtt, de feltétlenül még mielőtt a fejét kivetí, mulhatlanul le kell kaszálni, hogy a *védelemre már nem szoruló fű* a levágás után már gyengébben sarjadzó zab között *erőre kaphasson*. Öt-hat hét mulva a vetés ismét lekaszá-

landó s illetve ha az *első kaszálás után* arra alkalmas időben alaposan *lehengereltetett*, úgy a második kaszálás mellőzésével száraz időben *mérsékeltlen lelegeltethető*, de csakis szarvasmarhával.

Lehet védőnövényül *tavaszbuzát* és rozstot vagy *árpát* is használni, de mivel learatásuk kissé későre esik, a vetett fűnek pedig már jóval előbb van szüksége világosságra, alkalmazásuk nem ajánlható, ugyszintén az *őszi gabona* sem, mert az a fűmag tavaszi elvetésének idejére gyakran már olyan sűrű, hogy a könnyű magot nem lehet belévetni.

A fiatal *vetés fejlődésére* és megerősödésére különösen jó hatással van, ha rövidesen *kikelése után* kat. holdanként 35—30 kg chilisalétrommal, vagy pedig *őszszel* érett istállótrágyával jó *fejtrágyázást* kap. Ami nagyon kívánatos akkor, ha a vetés előtti istállótrágya nem volt elegendő.

f) *Magkeverékek összeállítása.* A gyepesítésnél semmiesetre sem közömbös az, hogy hová miféle magvakat vetünk. Sőt az *elvetendő magkeverék* a legnagyobb gonddal és körültekintéssel állítandó össze. A gazdasági szakbotanikus e tekintetből igen sok körülményt vesz figyelembe. Ezek közül a legfontosabb a *czél*, mivégből a fűvetés eszközlendő, továbbá a begyepesítendő terület *éghajlati* és *talajviszonyai*, nemkülönben a *terep* alakulása. Különösen pedig az illető vidék *vadontermő* fűnövényzete, amely a fajok összeválogatásánál és mennyiségének megállapításánál a legbiztosabb és legjobb utmutató. Ezt követve, gyakorlati szempontból helyesen akkor járunk el, ha a természetes flórából a kellő érzékkel azokat a fajokat olyan arányban válogatjuk össze, hogy a keverék a mi különleges viszonyainknak és céljainknak leginkább megfeleljen.

A *magkeverék összeállításánál* a tervezőnek még egyéb körülményekre is kell figyelemmel lennie, amelyek nem ritkán kezét is megkötik. Ilyen elsősorban a *költség*. Mindenki lehetőleg olcsó és amellet jó magkeveréket akar. A két dolog azonban nem mindig egyeztethető egymással össze. Határt szab a tervezésnek az is, hogy a keverékbe csak olyan növények vehetők fel, amelyek magjai a kereskedésben előfordulnak.

Figyelemmel vagyunk arra is, hogy a pillangósvirágu növények, különösen pedig a *herefélék* és a *fűfélék* között meglegyen

a kellő arány. Ez általában megfelelő, ha a keveréknek 20—25⁰/₀-a herefajokból való, 75—80⁰/₀-a pedig fűfélékből van összeválogatva. A keverékben inkább legyen kevesebb (rendesen 8—12), mint sokféle faj és egyik se legyen *tulságos* arányban képviselve. Az, hogy a keverékben kétszer annyi *alfjű* legyen, mint *szálfű*, a legelőnél nem igen bír gyakorlati fontossággal, mert az állandó lerágás folytán a fűvek csak sarjadzanak, de kifejlődni nem tudnak.

Ezeket és az egyes növényfajok *különleges* sajátosságait véve figyelembe, a helyi viszonyoknak megfelelő *magkeverékek összeállítás*a a képzett gazdásznak nem okozhat ugyan különös nehézséget, de mindenesetre czélszerű gyakorlati szakember véleményét is meghallgatni.

A magvakat teljesen *megbízható* helyről, fajonként *külön csomagolva* ajánlatos beszerezni és csak otthon összekeverni. *Kész keverékben* sohasem szabad fűmagot venni. Megbízható, jó magvakat szállít a „Magyar Mezőgazdák Szövetkezete” (Budapest, V., Alkotmány-utca 31. sz.).

g) Az alábbiakban több és különösen minket érdeklő saját-ságaik megemlítésével röviden leírjuk azokat a növényeket, amelyek új legelők telepítésénél és régiék megjavításánál *gyakorlati* értékkel bírnak és magjuk a *kereskedelemben előfordul*. A kat. holdankénti tiszta vetéshez való magszükségletet, az egyes fajok *„átlagos használati értékének”* figyelembe vételével, a *bécsi vetőmagvizsgáló állomás* által, annak tapasztalatai alapján megállapított adatok szerint közöljük, a 100 kg-os árak pedig a nevezett szövetkezet 1911. évi árjegyzékéből valók. Az árak önként érthetőleg évenként, sőt még évközben is változnak.

1. *Fehér here* (Weissklee, *Trifolium repens*). Ellentállóbb mint a vörös here; a talaj iránt igénytelenebb, de a savanyu helyeken nem tenyészik; a zord éghajlatot is jobban elviseli; fűgyökerei mélyen hatolnak a talajba; igen tartós növény, amely a legelőn főleg magról szaporodik. Legelőre páratlan, mert a tiprást és lerágást jól bírja, sőt bokrosodását a legeltetés még előmozdítja; korán fejlődik és késő őszi ad legelőt; kedvező viszonyok között azonban elhatalmasodik; a jószág igen kedveli. Kat. holdankénti magszükséglet: 7 kg; 100 kg ára pedig 230 K.

2. *Vörös- vagy stíriai here* (Rotklee, *Trifolium pratense*). Kivált az üde, középkötött, televényes vályog- és márgatalajokat kedveli. Ámbár előbbinél igényesebb és kényesebb, a hegységi klimát szintén jól bírja, kivált védettebb helyeken; a vad lóhere 3—5 évig is kitart; kiváló takarmánynövény; kisebb mértékben legelőre alkalmas. Magszükséglet: 12 kg; ár: 182 K.

3. *Korcs- vagy svéd here* (Bastardklee, *Trifolium hybridum*). A legigénytelenebb herefaj; kedveli a nedves, friss, meszes, kötött talajt és csapadékdús klimát, de a tőzeges, lápos helyeken is tenyészik; a zord időjárás nem viseli meg; a lerágást és tiprást bírja; eléggé jól sarjadzik; 4 évig is kitart, de a legelőn magról is szaporodik; jóféle takarmánynövény; havasi legelőre alkalmas. Magszükséglet: 8 kg; ár: 170 K.

4. *Szarvaskerep* (Schotenklee, *Lotus corniculatus*). Kevés igényű; minden talajon diszlik; a száraz, sovány, sőt egyik faja a szikes és tőzeges helyeken is megterem; a zord éghajlatot jól elviseli; igen hosszú életű, de a legelőn magról is szaporodik, mert keserű virágját a jószág nem rágja le; jó és eléggé bő fakarmányt ad; hézagpótlásra és talajkötésre igen alkalmas; legelőre nagyon jó. Magszükséglet: 8 kg; ár: 300 K.

5. *Komlóhere* (Hopfenklee, *Medicago lupulina*). Kedveli a márgás, meszes talajt; a silányabb helyeken is jól diszlik; a szárazságnak jól ellentáll; hozama közepes, mert nem jól sarjadzik, de kiváló takarmány; rövid életű ugyan, de korán érő és bő magja által tovább szaporodik. Silányabb legelőre igen alkalmas. Magszükséglet 14 kg; ár: 170 K.

6. *Baltaczim* (Espargette, *Onobrychis sativa*). Kiváló és igen tápláló, egészséges takarmánynövény, amely a talajban nem igen válogatós ugyan, de a márgás, meleg talajokat, kivált mély altalaj mellett nagyon meghálálja; leginkább a szőlőtermő vidéken diszlik, a magas hegységbe nem való; igen jó talajkötő, mert karógyökere 1—2 m-re is megnő; a juhtiprást és rágást nem bírja; sarjuterme nem nagy. A hámozott magból kat. holdanként kell 40 kg; ár: 95 K.

7. *Réti komócsin* (Timotheegras, *Wiesenlieschgras*, *Phleum pratense*). Különösen az agyagos és a mérsékelt nedves talajt kedveli, de a laza, sőt homoktalajon is tenyészik, a savanyu helye-

ken azonban nem; a zord időjárás nem árt neki; gyökérzete mély s azért a szárazságnak is ellentáll; a legértékesebb és alkalmas helyen igen bőven termő füvek egyike; 4—6 évig is élél, de maghullás által is folyton megújul; későn fejlődik, de még ősszel is jó legelőt ad; a trágyázás iránt igen háladatos; magja olcsó és csirázóképessége kiváló; takarmánya igen sulyos; legelőre kiválóan alkalmas. Magszükséglet: 10 *kg*; ár: 110 K.

8. *Csomós ebir* (Knaulgras, *Dactylis glomerata*). Mérsékelt nedves talajokon elsőrendű és igen bő takarmányt ad, de a szárazságot is jól bírja; egyébként a talajban nem válogató és mindenütt előfordul; a hideg iránt érzéketlen; korai és amelletten igen tartós, jól és bőven sarjadzó fű; a jószág iránt szereti; legelőre páratlan. Magszükséglet: 22 *kg*; ár: 170 K.

9. *Réti csenkesz* (Wiesenschwingel, *Festuca pratensis*). Az üde, mély rétegű, nem kötött agyag-, illetve vályogtalajt kedveli, de a nedves homokon is jól diszlik; sarjadási képessége kiváló; szép, egyenletes gyepet alkot; a lerágást és tiprást jól bírja; hozama nagy; édeskés ize miatt az állatok iránt kedvelik; tartós fű; legelőre igen alkalmas. Magszükséglet: 33 *kg*; ár: 320 K.

10. *Angol perje* (Englisches Raygras, *Lolium perenne*). A kötöttebb, üde talajokat kedveli és azokon a szárazságot is jól bírja, mert dús és mélyreható gyökérzete van; a zord időjárás megviseli; a legelőn sűrű, zárt gyepet alkotó, értékes, eléggé bőven termő és magról is felújuló, tartós fű, amely őszig ad legelőt; a tapodást nemcsak bírja, de kívánja is; megfelelő talajon legelőre páratlan fű. Magszükséglet: 32 *kg*; ár: 58 K.

11. *Réti ecsetpázsit* (Wiesen-Fuchsschwanz, *Alopecurus pratensis*). Talajban nem igen válogató, csak nedvességben ne szenvedjen hiányt; a fagyoknak jól ellentáll; igen korán fejlődik és eléggé bőven termő, hosszabb életkorú és igen kiváló takarmányt adó tartós fű, amely azonban a lerágást és tiprást nem jól bírja, de azért legelőre alkalmas. Magszükséglet: 9 *kg*; ár: 210 K.

12. *Taraczkos tippan* (Fioringras, *Agrostis stolonifera*). Bármiféle nem igen kötött, nedves talajon diszlik és azon kielégítő hozamot ad; jól alkalmazkodik ugyan, de a száraz talajt nem kedveli, a szikes helyeken ellenben megterem; a zord időjárást

jól elviseli; késő ősszel is legelőt adó igen kitartó és jól sarjadzó fű, kuszó tarackszálakkal s azért hézagok kitöltésére igen alkalmas, de a jószág nem éppen szereti; legelőre megfelelő. Magszükséglet: 7 kg; ár: 190 K.

13. *Sárga zabfű* (Goldhafer, *Avena flavescens*). A jobb minőségű meszes talajokon igen jól diszlik; a csomós ebirrel egyenrangú igen jó, tartós, bőven termő, jól sarjadzó, az állatok által igen kedvelt, tápláló, szép gyepet alkotó takarmányfű; ára azonban igen magas. Magszükséglet: 6 kg; ár: 640 K.

14. *Réti perje* (Wiesenrispengras, *Poa pratensis*). A laza humustalajt kedveli és azon a nagy szárazságot is elviseli; a zord időjárás nem árt neki; tartós, de csak közepes hozamot adó, igen tápdús, finom, sűrű állományú fű, amelyet a jószág igen kedvel; legelőre igen alkalmas. Magszükséglet: 14 kg; ár: 260 K.

15. *Sovány perje* (Gemeines Rispengras, *Poa trivialis*). Nedves, kötött talajokon diszlik; a fagy iránt érzéketlen; igen sűrű gyepet alkotó, de nem hosszúéletű fű, amely a soványabb magas hegységi levegőkre való. Magszükséglet 14 kg; ár: 270 K.

16. *Tarajos czinczor* (Kammgras, *Cynosorus cristatus*). Talajban nem válogató; a havasi éghajlatot kedveli ugyan, de a szárazságot is jól bírja; nem igen bőven termő, de tápdús, jól sarjadzó és bokrosodó, kitartó fű, amely havasi legelőre kiválóan alkalmas. Magszükséglet: 15 kg; ár: 220 K.

17. *Vörös csenkesz* (Roter Schwingel, *Festuca rubra*). Szereti az üde, lazább talajt és a nyirkos éghajlatot; a havasi zord klímát igen jól kiállja, de előfordul a völgyekben s alsóbb helyeken is; hozama elégséges; takarmánya csak közepes, a fiatal hajtásokat azonban a jószág kedveli; kefesűrű csoportokban nő; igen kitartó fű; talajkötésre alkalmas; magas hegységben a soványabb talaju legelőkre való, Magszükséglet: 21 kg; ár: 174 K.

18. *Árva rozsnok* (Wehrlose Trespe, *Bromus inermis*). Száraz, laza talajon, ahol nemesebb fű nem vethető, igen jó szolgálatot teszen; a szárazságot nagyon jól bírja; a fagy iránt érzéketlen; bőven terem, de takarmánya durva; igen jó talajkötő; sarjadzása gyenge; száraz, sovány legelőkre alkalmas. Mindenben hasonló hozzá a *Felálló rozsnok* (Aufrechte Trespe, *Bromus erectus*),

amely még sekély, silány meszes talajon is diszlik. Az elsőből a magszükséglet: 41 kg; ár: 78 K, utóbbiból pedig 34 kg.

19. *Franzia perje* (Französisches Raygras, *Avena elatior*). A lazább, meleg, meszes talajokat kedveli. A lerágást és tiprást rosszul bírja; legelőre nem való, de talajkötésre más növényekkel keverve, jól felhasználható. Magszükséglet: 38 kg; ár: 170 K.

A *fűmagkeverékek tervezésénél* mindenekelőtt megállapítjuk azt, hogy a fenforgó körülményekhez képest — a 100%-os keverékbe — az egyes fű- és herefélékből hány %-ot vegyünk fel, aminek mérlegelésénél a már jelzett szempontok mellett, különösen az *egyes fajok* tartósságára, takarmányuk értékére és mennyiségére fektetjük a fősúlyt és ettől bizonyos mértékben csakis azon esetben térhetünk el, ha a gyepesítéssel *különleges célok* kielégítése is szükséges (pl. talajkötés, kopár foltok begyepesítése). Azután az egyes fajokból a *tiszta vetéshez* szükséges kat. holdankénti nagymennyiségeket egymásután szorozzuk a megállapított %-al és a nyert adatokat összegezve, kapjuk az egy kat. holdra szükséges magmennyiséget, de *ráadás* nélkül.

Mivel azonban tapasztalás szerint a magot keverékben *sűrűbben* kell vetni, mint az a tiszta vetésnél szükséges, ennél fogva minden egyes kiszámított magmennyiséghez még bizonyos ráadást kell hozzáadni. A *ráadásnak* annál nagyobbak kell lenni, minél *többféle mag* van a keverékben, minél *kedvezőtlenebbek* a terep- és talajviszonyok, minél *gyengébb* trágyaerőben van a talaj, minél *hiányosabb* a talajelőkészítés, minél *apróbb* a mag, minél *gyengébb* a csirázóképessége és minél *kevésbé* tiszta az áru. A ráadás szintén %-ban fejeztetik ki és a legelőre szánt keverékeknél 50—100%-ig terjed.

Az alábbi táblázatos kimutatásban foglalt egyszerű példa a dolgot mindenki előtt egészen világossá fogja tenni.

Egy jóminőségű homokos agyagtalajon létesítendő legelőhöz a következő fű- és heremagkeveréket állapítottuk meg:

o/o	A növény megnevezése	A tisztá vetés- hez	Az elegyes vetéshez				1 kg mag ára	1 kat. holdra szükséges magvak ára összesen	
			ráadás nélkül		75% ráadással együtt			k o r o n a	
			szükséges kat. holdankénti magmennyiség kg-ban						
15	Réti komócsin	10	$10 \times \frac{15}{100} =$	1·50	$1·50 + 1·50 \times 0·75 =$	2·62	1·10	$2·62 \times 1·10 =$	2·88
10	Csomós ebir	22	$22 \times 0·10 =$	2·00	$2·00 + 2·00 \times 0·75 =$	3·50	1·70	$3·50 \times 1·70 =$	5·95
10	Angol perje	32	$32 \times 0·10 =$	3·20	$3·20 + 3·20 \times 0·75 =$	5·60	0·58	$5·60 \times 0·58 =$	3·25
10	Réti perje	11	$11 \times 0·10 =$	1·10	$1·10 + 1·10 \times 0·75 =$	1·92	2·60	$1·92 \times 2·60 =$	4·99
5	Réti ecsetpázsit	9	$9 \times 0·05 =$	0·45	$0·45 + 0·45 \times 0·75 =$	0·79	2·10	$0·79 \times 2·10 =$	1·66
5	Réti csenkesz	33	$33 \times 0·05 =$	1·65	$1·65 + 1·65 \times 0·75 =$	2·89	3·20	$2·89 \times 3·20 =$	9·25
5	Aranyzab	6	$6 \times 0·05 =$	0·30	$0·30 + 0·30 \times 0·75 =$	0·52	6·40	$0·52 \times 6·40 =$	3·20
10	Taréjos czinczor	15	$15 \times 0·10 =$	1·50	$1·50 + 1·50 \times 0·75 =$	2·62	2·20	$2·62 \times 2·20 =$	5·76
5	Taraczkos tippan	7	$7 \times 0·05 =$	0·35	$0·35 + 0·35 \times 0·75 =$	0·61	1·90	$0·61 \times 1·90 =$	1·16
15	Fehér here	7	$7 \times 0·15 =$	1·05	$1·05 + 1·05 \times 0·75 =$	1·84	2·30	$1·84 \times 2·30 =$	4·23
5	Vörös here	12	$12 \times 0·05 =$	0·60	$0·60 + 0·60 \times 0·75 =$	1·05	1·82	$1·05 \times 1·82 =$	1·91
5	Szarvaskerep	8	$8 \times 0·05 =$	0·40	$0·40 + 0·40 \times 0·75 =$	0·70	3·00	$0·70 \times 3·00 =$	2·10
100	Összesen	—	—	14·10	—	24·66	—	—	46·34

A számítás bár egyszerű, de kissé hosszadalmas, azért annak mellőzésére *táblázatok* vannak összeállítva, amelyekben a különböző ráadások melletti magmennyiségek ki vannak számítva.

Az egyes fű- és heremagvak *viszonylagos árát* úgy tudjuk meg, ha a kat. holdanként szükséges magmennyiséget az egységárakkal szorozzuk. Ezen szorzatok összehasonlításából aztán az egyes fajok *drágasági sorrendjét* lehet összeállítani. Aránylag olcsó a vetés azzal a maggal, amelyből nem sok kell egy kat. holdra s amellet egységára kicsiny. A fennebbi példában felsorolt magvak között a kat. holdankénti tiszta vetés nyilván a komócsinnal a legolcsóbb és a réti csenkeszszel a legdrágább, mert az előbbi kat. holdanként csak $10 \times 1 \cdot 10 = 11$ koronába, utóbbi pedig $33 \times 3 \cdot 20 = 105 \cdot 60$ koronába kerül.

g) *Gyep létesítése szénamurvával.* Szénamurva (szénavirág, pajta alja) alatt a szénáról vagy sarjuról a hordásnál lepergő, vagy a széna és sarju eltartásánál összegyűlő virág- és más hulladék keverékét értjük. Ezt a hulladékot, amely *nem kerül pénzbe*, a kisgazdák nálunk még sok helyen használják gyepesítésre, ami azonban nagyon helytelen és *oktalan dolog*. A szénamurvába ugyanis főleg csak az oly növények magva kerül, melyek a kaszálás idején már éretten vagy éretlen állapotban is könnyen lehullanak. Ezek pedig tudvalevőleg a *gyom*- és a silányabb takarmánynövénymagvak. Ennélfogva tehát a szénamurvának a nagymennyiségű virágpolyva, tört szárrész és földtörmeléken kívül *főalkatrészét gyommagvak képezik*, ellenben a jobb fajta takarmánynövénymagvak mennyisége fölötte csekély. A *sarju*-murvának minősége még silányabb.

Több rendbeli *tudományos* vizsgálat alapján megállapított, hogy a szénamurvában kiteszen:

a jó takarmánynövények magja	2·40 ⁰ / ₀ -ot
a silány	"	5·10 ⁰ / ₀ -ot
a gyomok magja	25·90 ⁰ / ₀ -ot
a törmelék és por	66·50 ⁰ / ₀ -ot

Amellet, hogy a murvába kerülő magvak legnagyobb részét silány növényről vagy gyomnövényekről származnak, a jóféle takarmánynövények magvai rendszeren *alig csiraképesek*.

Az ilyen keverék gyepesítés szempontjából tehát teljesen *értéktelen*, mert az utána nyert takarmány nemcsak kevés, hanem felette silány is.